

Minka Kuclar

Vesela pomladna epistola

Ob 135-letnici rojstva Otona Župančiča

A Joyful Spring Epistle

On the 135th anniversary of the birth of Oton Župančič

Izvleček

V letu 2013 je minilo 135 let od rojstva pesnika Otona Župančiča in 35 let od slovesnega praznovanja 100-letnice njegovega rojstva v letu 1978. Prispevek predstavlja, kako so bili v to praznovanje vključeni ljubljanski srednješolci. Pod vodstvom profesorjev oz. organizacijskega odbora z režiserjem Zvonetom Šedlbauerjem so pripravili prireditve, poimenovano »Vesela pomladna epistola«, povzeto po naslovu Župančičeve pesmi. Nastopalo je okrog 130 dijakov s 13 srednjih šol. Prireditve je bila v dvorani Kina Union, in sicer 16 uprizoritev, ki si jo je ogledalo več kot 12000 dijakov in njihovih profesorjev. Prireditve »Vesela pomladna epistola« je bila v celoti ponovljena v nedeljo, 11. junija 1978, na osrednji republiški proslavi v Vinici. Avtorica prispevka podaja pregled nastajanja in vsebine prireditve ter odmev v medijih. Dokumenti in gradivo o prireditvi je bilo leta 2013 podarjeno Slovenskemu šolskemu muzeju. (Ur.)

Abstract

In 2013, 135 years have passed since the birth of the poet Oton Župančič and 35 years since the celebration of the centenary of his birth in 1978. The article describes how Ljubljana secondary school pupils were included in the celebrations. Under the leadership of teachers and the organisation committee headed by Zvone Šedlbauer, an event was organised entitled "A Joyful Spring Epistle", also the title of one of Župančič's poems. Around 130 pupils from 13 secondary schools took part in the event held in the Union cinema, repeated 16 times and attended by over 12,000 pupils and their teachers. The event was repeated in full once more on Sunday, 11 June 1978, at the main national celebration in Vinica, the poet's birthplace. The article offers an overview of the creation and content of the event and the media response to it. The documents and material connected with the event were in 2013 donated to the Slovenian School Museum. (Ed.)

Tudi minula obdobja imajo svojo vrednost, svoj mik in morda kakšno spodbu-do tudi za današnji čas. Na videz neopazno prehajanje današnjega dne v včerajšnjega pušča svojo sled, ki se – razen ob »zgodovinsko« pomembnih izjemah – sicer sproti zabrisuje, pa vendar priča o živosti generacij, ki so oblikovale svoj čas.

* Minka Kuclar, prof. slovenskega jezika v p., Ljubljana.

Oton Župančič (1878–1949). (SŠM, fototeka, inv. št. 3174)

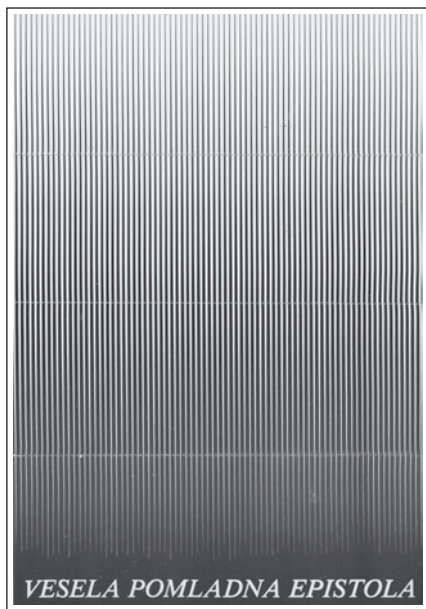
Zato morda ne bo odveč iztrgati pozabi nekaj »utripov« kulturnega delovanja na Gimnaziji Ivana Cankarja (GIC) v 70. letih prejšnjega stoletja.

Ob že predstavljenih Podobah trenutkov¹, ki so se kot kulturni teden ljubljanskih gimnazijcev začele l. 1976, je ta gimnazija pripravila oz. organizirala še nekaj prireditev, ki so vzbudile pozornost javnosti ali se, vsaj v zavesti tedaj »prisotnih«, ohranile v spominu kot lep dogodek.

Najbolj odmevna in najbolj množična je bila »Vesela pomladna epistola«, proslava ob 100-letnici rojstva Otona Župančiča.

Obvestilo o nameri in povabilo k sodelovanju je iniciativni odbor s sedežem na GIC (s predsednikom Milošem Poljanškom, ravnateljem gimnazije) poslal ljubljanskim srednjim šolam, v vednost pa tudi republiškem odboru za proslavljanje 100. obletnice Župančičevega rojstva. Le-ta je prireditev uvrstil med kulturnoreprezentativne manifestacije ljubljanske mladine. Program je bil oblikovan po zamisli organizacijskega odbora, dokončno podobo pa mu je dal režiser Zvone Šedlbauer ob sodelovanju gledališke igralkе Alenke Svetel. Geslo prireditve »Vesela pomladna epistola«, povzeto po naslovu Župančičeve pesmi, je že samo narekovalo vsebinsko usmeritev programa: življenjska vedrina, mladost, pomlad. Spored so sestavljali štirje sklopi: izbor Župančičeve poezije z okvirno naslovno pesmijo, izbor poezije mladih (srednješolci iz generacije nastopajočih), vokalna in instrumentalna glasba (Župančiče-

1 Glej str. 520–537.

Vesela pomladna epistola, 1978, vabilo, oblikoval Zmago Rus, takrat maturant Šole za oblikovanje. (Arhivsko gradivo, hrani SŠM)

ve pesmi) in folklorni nastop Zeleni Jurij. Program so izvedli recitatorji srednješolskih zavodov, pevci z Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje (pod vodstvom prof. Janeza Boleta), plesalca z ZGBI, folklorna skupina z Gimnazije Vide Janežič – Poljane (pod vodstvom prof. Branke Maček), skupaj okrog 130 nastopajočih s 13 srednjih šol. Za to priložnost je organizacijski odbor izdal vabilo in plakat, oboje po zamisli in predlogi Zmaga Rusa, učenca 4.a razreda Šole za oblikovanje. Osnova za likovno obdelavo motiva je bila fotografija Otona Župančiča, ki jo je avtorju plakata dovolil uporabiti lastnik, slikar Božidar Jakac. Obe deli, vabilo in plakat, sta bili izdelani in sprejeti kot diplomsko delo dijaka Zmaga Rusa.

Prireditve je bila v dvorani Kina Union, in sicer 16 uprizoritev (od 10. do 19. aprila 1978). Ogledalo si jo je več kot 12000 dijakov in njihovih profesorjev (z 21 srednjih in 5 osnovnih šol). Proslave so se udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnih, vzgojno-izobraževalnih in kulturnih ustanov (Lidija Šentjurs, članica sveta federacije, in Mitja Rotovnik, predsednik IO ljubljanske kulturne skupnosti). O prireditvi so poročila in prispevke objavili časopisi Delo, Dnevnik, Prosvetni delavec, Naši razgledi ter radio in televizija.

Naj navedem nekaj odlomkov oz. povzetkov iz teh besedil.

»Pod tem naslovom (Vesela pomladna epistola), se pravi, pod naslovom ene izmed najbolj ljubeznivih pesmi Otona Župančiča so ljubljanski srednješolci v aprilskih dneh pripravili svojo prireditev, posvečeno obletnici velikega poeta. (...) Bila je, ustrezno mladosti, 'vsa pisana', 'vsa z rožami porisana', če povemo z besedami Vese-

Vesela pomladna epistola, 1978, vsebina vabila. (Arhivsko gradivo, hrani SŠM)

le pomladne epistole. (...) Prireditve si je ogledalo kar 12000 obiskovalcev; število, ki zbujajo spoštovanje in priča o nedvoumni zavzetosti mladih, da se svojemu poetu oddolžijo z množično zbranostjo in pristno pozornostjo. Program je lepo prepletal Župančičevo pesem s pesniškimi poskusi mladih, spremljala in obrobila sta to pesem glasba in ples – skratka, bila je prireditve, ki je pesnikov spomin počastila na popolnoma nekonvencionalen način; počastila ga je tako, kot se mladosti spodobi. Tudi zato je ta prireditve vredna, da se je spominjamo z naklonjenostjo in priznanjem.« (P. V., »Vesela pomladna epistola«, Naši razgledi, 26. 5. 1978)

»Bila je to živopisna igra z obveznim belokranjskim plesom, zelenim Jurijem, izraznim plesom, pevskim zborom in kajpak mnogimi recitatorji Župančičevih verzov o pomladi, ljubezni, domovini ... in nekaterimi predstavitevami začetkov samih sedanjih mladih literatov. Scenska rešitev je pri tem domiselno 'razpadla' na dva odra, od katerih je eden tekel – vzporedno z običajnim v ospredju – po sredi dvorane in tako skušal razbijati običajno akademsko vklenjenost uprizoritvenega prostora.« (J. H., »Vesela pomladna epistola«, Delo, 11. 4. 1978)

In še: »Takole so pred nedavnim ljubljanski srednješolci praznovali 100-letnico Župančičevega rojstva: Najprej je poletel škrjanček v nebo kot pojoča raketa in 'Vesela pomladna epistola' se je začela. To je bil uvod v vrsto prireditve, na katerih so srednješolci predstavili tudi svojo ustvarjalnost. (...) Zeleni Jurij se je razigral v popju mladosti in cvetovih tradicije, ki so se osuli po nabiti dvorani in prepili z vedrino in rodoljubno domačnostjo mladež in odrasle. Verzi o pomladi so se prepletali z domiselno dvoodrsko scensko rešitvijo, ples se je zlival z besedo. Zborovsko petje je ta mladi

spektakel še podprlo. (...) Zvone Šedlbauer je naredil ambiciozno in širokopotezno zasnovno, balet pod vodstvom Janeza Boleta je bil nova razsežnost. Župančičeva besedila so še vedno retorično, muzično in verzifikatorsko mojstrstvo.« (Ivan Cimerman, »Podobe trenutkov«, Prosvetni delavec, 21. 4. 1978)

Svoje videnje prireditve pa je ocenjevalec Milan Dekleva (»Radost in resnoba«, Dnevnik, 11. 4. 1978) razložil z analitično presojo. (Op.: Zaradi aktualnosti besedilo navajam v daljšem odlomku.) »Radost, s katero so ljubljanski srednješolci pričeli svojo skupno kulturno prireditev, posvečeno pesništvu Otona Župančiča, nas je prijetno presenetila. Bilo je pravo pogansko, jurjevsko vzdušje priklicevanja pomladi, ki se razrašča v odraslo zrelost. Belokranjski obred za plodnost in srečo obilja, ki ga bo podarila zemlja, je hkrati začrtal režijski koncept (...), ki živosti pesnikove besede ni videl v uniformiranem proslavarskem spominjanju, ampak v globokem, življenjskem vitalizmu Župančičeve pesniške besede.

Od tu naprej pa se zdi, da prireditev ni tekla tako, kot je bilo mišljeno. Tematski izbor Župančičevih pesmi, ki je zlasti poudarjal moški glas njegovega pesnjenja, v katerem ni prostora za bolehnne in slabotne, ampak le za močne in progresu življenja zaupajoče ljudi, je v času zmašiniziranega sveta, ki se otepa z dehumanizacijo sredi betonskih in pločevinastih profilov s tekočega traku, dobil v verzih ljubljanskih srednješolcev (bilo je zanimivo poslušati jih kot 'govorico generacije', saj nismo vedeli, čigavi so) zanimivo protiutež, nekakšno 'žensko', intimnejšo potrebo po svetlobi in ljubezni, izvirajočo iz opisane stiske, ki jo živimo. Režiser je razcep skušal ponazoriti z dvema prizoriščema, med katerima se v zatemnjeni unionski dvorani dvogovor dogaja. Današnji dilemi živosti Župančičeve lirike žal ni sledila zvočna oprema prireditve, ki naj bi povezovala 'točke': bila je neubrana, da bi dostikrat izzvenela kot cenena filmska muzika.

Potrebno bi bilo znova premisliti, kako uskladiti menjavanje zborovskega petja poezije z mnogimi glasovi recitacije, da bi dobili 'notranjo napetost glasovne dramaturgije', ki bi se približala predstavitvi problemskega jedra besedne umetnosti nekega pesnika. Zdi se, da je letošnja masovna počastitev Župančiča ta problem le razprla, ne pa tudi razrešila. (...) Ne smemo prezreti baletne točke Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje, ki je dilemo neuničljive potrebe po iskanju novega življenjskega elana izpričala na nov, zares mladosten način.«

Prireditev »Vesela pomladna epistola« je bila v celoti ponovljena v nedeljo, 11. junija 1978, na osrednji republiški proslavi v Vinici. V program prireditve so bila uvrščena tudi besedila oz. odlomki iz spisov, ki so jih napisali učenci na tekmovanju za Cankarjevo nagrado (27. 5. 1978).

O tej prireditvi z odlomki povzemam nekaj misli in opisov iz poročil, objavljenih v časopisih.

»V kraju, do koder je pesnik izmed četverice 'modernih' ponesel slovensko besedo med rojake v domovini, jo v svoji polstoletni ustvarjalnosti negoval kot najdragocenejšo svetinjo narodove samozavedi in samobitnosti, mu je mladina iz ljubljanskih srednjih šol pripravila recital 'Vesela pomladna epistola', sklop pesnikove poezije, belokranjske folklore, zborovske pesmi na Župančičeve tekste in glasbe. (...) V Vinici,

Oton Župančič na naslovnici Drugega berila, 1960. (SŠM, knjižnica)

na z mnogimi šopki nageljnov okrašenem odru, pred množico mladih, ki so pripadnost svojim književnikom (op.: po katerih se imenujejo bralne značke na posameznih šolah) obeležili z njihovimi portreti in se z njimi v polkrogu zvrstili v simbol slovenske literarne in kulturne zgodovine, je recital z mladostnim žarom in iskrivostjo predstavil bogato mnogoplastnost Župančičeve poezije.« (Marijan Zlobec, »Pojte za menoj«, Delo, 12. 6. 1978)

V prispevku »Epistola pod dežniki« beremo: »Sporočilo, naročilo in pesem Župančičeve besede živijo danes prav tako kot ob rojstvu in so ena sama potrditev ustvarjalne moči, volje in pronicljivosti slovenskega duha. Vsak pesnikov verz je praznik in mi smo danes njihovi praznovalci. To so besede dr. Matjaža Kmecla, dekana ljubljanske filozofske fakultete, iz njegovega slavnostnega govora na množični proslavi stoletnice rojstva pesnika Otona Župančiča v nedeljo, 11. junija, v pesnikovem rojstnem kraju v Vinici. Kljub dežju, ki je lil ves čas prireditve, je večurna proslava na trati viniškega turističnega kampa potekala brez prekinitve. Okoli 7000 obiskovalcev, med njimi pretežno belokranjska in dolenska šolska mladina (...), je vztrajalo do konca.« »Le za nastopajoče je bilo teže, ker so program izvajali brez strehe nad glavo; tako tudi ljubljanski srednješolci, ki so navdušili z recitalom 'Vesela pomladna epistola'.« (Dolenjski list, 15. 6. 1978)

V dopisu »Praznik slovenske besede« (Dnevnik, 12. 6. 1978) pa je poročevalec zapisal: »Še nikoli se ni v Vinici ob zeleni Kolpi pod starim viniškim gradom gnetlo toliko mladih iz vse Slovenije. Prišli so počastiti praznik slovenske besede, praznik, posvečen viniškemu rojaku, pesniku, esejistu, gledališkemu delavcu, velikanu slovenske

*Priznanje za sodelovanje na kulturnih prireditvah ljubljanskih srednješolcev ob stoletnici rojstva Otona Župančiča. Podobe trenutkov – Vesela pomladna epistola, 1978.
(Arhivsko gradivo, hrani SŠM)*

besede, Otonu Župančiču, katerega stoletnico rojstva letos proslavljamo in ki je pred 29 leti na ta dan tiho zaspal. Namen pa je tak, je dejal slavnostni govornik dr. Matjaž Kmecl (...): z dejanji ustvarjalne volje in življenjskega veselja, pa z vsem tem, kar zmoremo kot današnji slovenski rodovi, praznično potrditi zvestobo izročilom vseh tistih prednamcev, ki so z veliko vero, z velikimi žrtvami in obenem z velikimi darovi izoblikovali samozavest slovenskega ljudstva in naroda.«

»In zakaj tokrat (op.: ob prireditvi v Vinici) tolikšen poudarek mladini? Mladini pa je tokrat prepuščena beseda zaradi tega, ker se je slavjenec s svojim delom tako globoko zapisal v zavest naših mladih rodov. 'Župančič je najstarejši otrok na svetu', je pred nedavnim zapisal učenec v svoje razmišljanje o Cicibanovem očetu. In drugi: 'Njegova kanglica je vsa zlata'.« (»Mladi s pesnikom«, Dnevnik, 10. 6. 1978)

Viri in literatura:

Arhivsko gradivo prireditev Podobe trenutkov – Vesela pomladna epistola (Minika Kuclar, prof., v letu 2013 predala Slovenskemu šolskemu muzeju).